

לא להזכיר עוונות

"למה פרשה זו סתומה? ... שביקש לגלות את הקץ לבניו, ונסתם ממנו"¹, "ביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה"².

רבי שמחה בונם מפשיסחא³ "שרצה יעקב אע"ה לגלות את הקץ - רצה לגלות הקץ של בעתה... כי ידוע אם זכו ישראל ויעשו תשובה יכול להיות הקץ בכל יום, ... א"כ רצה לגלות הקץ של בעתה, וע"י אמירת הקץ היה מוכרח להזכיר עוונותיהם של ישראל ולומר עליהם שלא זכו- ... נסתלק הקב"ה ממנו שלא ישמע בגנותם של ישראל, ... וזה אמרו נסתלקה ממנו שכינה"⁴.
 "...והסתימה היא באמצעות אותיות התורה"⁵.

פרשת "ויחי" סתומה ע"י המילים "ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד"⁶, והאחזות זו"ל... באשמת בני ישראל הוא מדבר, כי הקב"ה גזר עליהם "כי גר יהיה זרעך" והמה בקשו להיות תושבים במקום שנגזר עליהם גרות"⁷.

"וירא ישראל את בני יוסף" (מח' ח') וברש"י "ביקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו, לפי שעתידי רבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה".

"ויאמר ה' אל משה... סרו מהר מן הדרך... עשו להם עגל מסכה, וישתחוו לו, ויזבחו לו, ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים"⁸.
 "ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה, קול ענות אנוכי שומע".

הרמב"ן: "...משה בענונותו הגדולה לא הגיד העניין ליהושע כי לא רצה לספר בגנותן של ישראל..."⁹.

"במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן חצרות ודי זהב".

אומר רש"י: "לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל".

וברש"י: "...ודי זהב... - הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע, ב', יז) "וכסף הרבתי להם וזהב עשו לבעל"

¹ רש"י בראשית מז כח, ע"פ המדרש

² רש"י בראשית מט א.

³ חדות שמחה ח'

⁴ בלשון "זכרון לראשונים" המובא ב"מדרש שמחה" "...יש לדקדק למה אמר נסתלקה ממנו שכינה ולא אמר נסתלקה ממנו נבואה. וי"ל בכוונת רש"י דהנה כשרצה יעקב אבינו ע"ה לגלות הקץ רצה לגלות הקץ של בעתה, ... וע"י אמירת הקץ היה מוכרח להזכיר עוונותיהם של ישראל ולומר עליהם שלא זכו... לכן נסתלק הקב"ה ממנו שלא ישמע בגנותם של ישראל, ... וזהו אמרו נסתלקה ממנו שכינה"

⁵ ארץ צבי עה"ת ע"ד. בדרך זו מסביר חידושי-הרי"ם מדוע הכתובה בשירת היס פתוחה מכל עבר כי השירה חופיעה בשעת הגאולה כשנתפתחו עיניהם וליבם של ישראל (שפתי צדיק, ויחי ב', אמרי-אמת בשלח תר"ץ)

⁶ הצמודות לפני המילים "ויחי יעקב"

⁷ "כלי יקר"

⁸ שמות ל"ב ז' ח'

⁹ ל"ב י"ח

"לא הביט און ביעקב" ¹⁰ וברש"י: "לא הביט הקב"ה און שביעקב, שכשהן עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו".
 וב"אמרי אש"י ¹¹ "וזהי מידת רחום וחנון של הקב"ה, שאפילו כשהן עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריהן, ועוצם עיניו מלהתבונן באוניות שלהן ובעמלן, ומיטיב להם. ובמידה זו דבק יעקב אע"ה... כיון שביקש לברך את בני יוסף וראה בהם צד רע שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהו ובניו ממנשה, תיכף ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות, שעצם את עיניו לא לראות ברעתם ויוכל לברכס, ומכאן אתה למד, עד כמה צריך אדם לדבוק במידה זו של השי"ת, ואפילו כשרואה רע אצל רעהו, יעצום עיניו מראות ברע, וילמד זכות על חבירו לראות אך ורק צד הטוב שבו... ובפרט בזמן בימי בין המצרים, כל כך צריך ללמד זכות אחד על חבירו..."
 המדרש ¹² "...מה אילים הללו בשעת שרב הופכין פניהם אלו תחת אלו, כך היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכין פניהם ממנו. א"ל הקב"ה: תבוא שעה ואני עושה לכם כן"

"...משל לבן שפחה שטינף פלטיין של מלך. אמר המלך תבוא אימו ותקנח את הצואה. כך אמר הקב"ה: תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל" ¹³.
 וברש"י ¹⁴ "לפי שהשטן ואומות העולם מונין ¹⁵ את ישראל, לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזרה מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה".
 בעל ההפלאה ¹⁶ "...שמעתי מ"ש אומות ושטן מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, אף שהם יודעים הטעם לכפר על עון העגל. מ"מ כיון שאחז"ל שהזכרות העונות הם המעוררים הדין, כמ"ש בכמה מקומות (ברכות נה. ועוד) מזכירין עונותיו של אדם, לכך מכוונין האומות ששיבו להם טעמם לכפר על עון העגל, כדי שיזכירו עונותיו והיינו שאמר מרע"ה, כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם, לכך אמר להם רש"י ששיבו להם חוקה היא" (פנים יפות לבעל ההפלאה חוקת) ¹⁷
 "בני יששכר" ¹⁸ "המקטרג הנולד מן העבירה הוא עומד ומקטרג עד אשר יתבטל ע"י תשובת החוטא או עכ"פ אם לא יתבטל, אז על כל פנים איזה צדיק יגרום לסכור פיו שלא יקטרג".

¹⁰ במדבר כ"ג כ"א

¹¹ מודוץ, בלק תכ"ז

¹² איכה רבתי א לד

¹³ במדבר רבה י"ט ח'

¹⁴ עה"ת תחילת חוקת.

¹⁵ לשון צער לא תונו. (אמרי אש)

¹⁶ מביאו "אגרא-דכלה" חוקת ד"ה "וידבר ה' אל משה" 128: ובאהבת חיים (לרב סגל דייטש עה"ת קמו) ובקדושת-לוי (סוף פרה): "ושמעתי מהרב החסיד מורינו הרב אברהם חיים נ"י מק"ק זלאטשוב, על פי רש"י הנ"ל מהו שהשטן ואומות העולם וכו', דבאמת כל מגמת נפשו של השטן ואומות העולם למצוא איזה קיטרוג על בני ישראל. ולזה יתכן דהנה לכאורה אינו מובן דהא יש טעם לפרה על מעשה העגל. אכן רצונם לשאול לישראל על דבר מעשה פרה בכדי להזכיר שבא על מעשה עגל ואם יזכור מעשה עגל יהיה מקום לקטרג. לזה אמר חוקה חקקתי ואין לך רשות להרהר בה, ואלה תשכחנה זה מעשה עגל, שאין לה זכרון עולמות"
 וב"אמרי אש"י (מוזיץ חוקת תכ"ב, קורח תי) אמר זאת מעצמו ש"על כן דווקא במצווה זו שואלים השטן ואומות העולם, מה המצוה הזאת ומה הטעם יש בה, משום שחפצים באמת שישראל ישיבו להם הטעם דמצות פרה אדומה היא לכפר על חטא העגל, כדי שיעוררו על עצמם שוב ושוב קטרוג מעשה העגל וזאת היא עיקר המכוון של השטן ואומות העולם".

ובגלילי זהב (לרב מושקוביץ חוקת סא זאת) "...שעיקר השטן המסטיין לעכב על גאולת ישראל, ועוד היום מעידיים הבאים מא"י שבלק יום כהן ישמעאלי עולח ומסטיין ומזכיר עון העגל..."

¹⁷ "...וזהו שאמרה מלכות יון לישראל כתבו על קרן השור, קרן השור דייקא, כדי לעורר בהם שוב ושוב פגם חטא העגל שפגמו בו מכבר..." (אמרי-אש, מוזיץ, חנוכה תצ"ח) וכן מצינו שבלעם רצה לעורר על בני ישראל קטרוג ע"י הזכרת חטא העגל (רש"י, במדבר כ"ד א' ד"ה וישת, וראה תרגום אונקלוס) וכן קמצא (מהרש"א)
¹⁸ אגרא דכלה, מטות "נקום נקמת בני ישראל" 150: